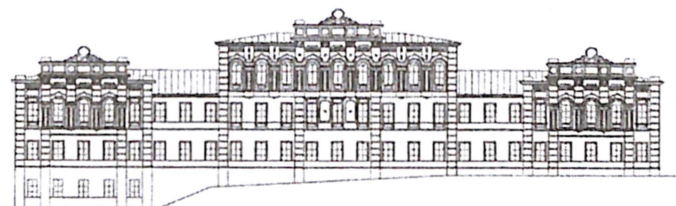

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Вісник

Харківської державної
академії культури

Збірник наукових праць

Випуск 9

Харків – ХДАК
2002

УДК 023.4(477)(092)

О.М. ОНУФРІЄВА

С.В. ЄВСЕЄНКО

**ТАМАРА СЕМЕНІВНА РАСКІНА
(ДО 70-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

Розглядається майже піввікова діяльність бібліографа бібліотеки Харківської державної академії культури (ХДАК) Т.С. Раскіної.

В історію Харківської державної академії культури вписані імена видатних учених, педагогів – представників бібліотечної школи І.І. Корнейчика, В.Т. Витяжкова, Є.П. Тамма, Д.Д. Тараманова, І.О. Вовченко, Н.Ф. Колосової, Н.Я. Фрідьєвої, С.І. Волкової, О.М. Хропача та ін. Сьогодні далеко за межами України відомі студії бібліотекознавців-інформаціологів Н.М. Кушнарєнко, М.А. Низового, В.О. Ільганаєвої, А.Я. Філіпової та ін. Упевнено заявляють про себе літературознавча (І.Я. Каганов, М.О. Габель, Г.А. Кравець, М.І. Богославський), історико-культурологічна (В.М. Шейко, М.В. Дяченко, Г.Й. Чернявський, А.Ф. Воловик, В.З. Фрадкін), мистецька та творчо-виконавська (В.К. Айзенштадт, Є.О. Бортник, А.З. Житницький, В.І. Курисько, А.І. Литвинов) школи.

Наукові пошуки та творчі доробки відомих представників академії, зазвичай, розпочиналися з бібліотеки, зокрема з консультацій бібліографа-євриста Т.С. Раскіної.

Тамара Семенівна Раскіна – це і історія бібліотеки, і її сучасність. Людина великої ерудиції, глибокої внутрішньої культури, природженого такту, вона володіє рідкісним відчуттям міри.

Усі покоління співробітників бібліотеки протягом 43-річного періоду роботи Тамари Семенівни вважали її безперечним лідером-єрудитом, бібліографом-професіоналом, яка вчила, що головне для бібліографа не сума знань, а вміння знайти релевантну інформацію і подати споживачеві пертинентною запиту. Досконало орієнтуючись у довідково-бібліографічному апараті, вона завжди вимагала від співробітників знань джерел інформації і вміння ефективно використовувати інформаційні можливості пошукових систем.

Одного разу, після якісно виконаної складної довідки на запит адміністрації інституту, А.А. Оприщенко, який на той час обіймав посаду ректора, дякуючи Т.С. Раскіній, назвав її «собакою Баскервілей в найкращому розумінні».

Ще в дитинстві Тамарі Семенівні були закладені основи духовності та сформувався потяг до інтелектуального розвитку. Після закінчення школи вона вступила до Харківського бібліотечного інституту на факультет бібліографії, успішно навчалася, брала активну участь у діяльності наукового студентського товариства. Її праці здобували призові місця на студентських конкурсах, а одна з них, присвячена історії радянської літератури, посіла перше місце на Всесоюзному конкурсі.

Закінчивши інститут з відзнакою у 1954 р., одержала розподілення в

Белгород-Дністровський технікум підготовки культосвітніх працівників, де викладала курси «Бібліографія художньої літератури», «Зарубіжна література» й одночасно завідувала бібліотекою технікуму. У 1956 р. через родинні обставини повернулася до Харкова і прийняла запрошення на посаду лаборанта кафедри літератури в Харківський бібліотечний інститут. Їй пощастило працювати з талановитими вченими і викладачами І.Я. Кагановим і М.О. Габель. Ще в студентські роки Т.С. Раскіної її науковим керівником була «відомий вчений-літературознавець і книгознавець, людина високої моральної чистоти, сердечної щирості, шляхетності і мужності» [1, с. 143] Маргарита Орестівна Габель, яка на все життя залишилася вчителем, прикладом для наслідування. Тамара Семенівна згадує, що працювати поруч і під керівництвом Маргарити Орестівни було складно, захоплююче і цікаво. На засіданнях кафедри Т.С. Раскіна виступала з науковими літературознавчими доповідями, бібліографічними оглядами нової літератури.

Із уведенням у 1959 р. у бібліотеці Харківського бібліотечного інституту посади бібліографа Тамара Семенівна почала працювати в бібліотеці, де і започаткувала створення довідково-бібліографічного апарату.

У 1977 р. організовано довідково-бібліографічний відділ, незамінним керівником якого була Тамара Семенівна до виходу на пенсію в 1988 р. За її ініціативою і при безпосередній участі було упорядковано каталоги, створено службу наукової інформації і довідково-бібліографічний апарат, зібрано фонд довідкової літератури, до складу якого ввійшли рідкісні і цінні видання: «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона», «Большая энциклопедия» за редакцією С.М. Южакова та ін.

Тамара Семенівна запровадила бібліографічні заняття в академічних групах та з викладачами спеціальних кафедр факультету культосвітньої роботи. А її методичну розробку по проведенню конференції «Моя улюблена професія – бібліотекар» використовували бібліотеки всього Харкова. Т.С. Раскіна ініціювала проведення бібліографічних оглядів для студентів із залученням талановитих викладачів інституту В.К. Айзенштадта, А.З. Житницького, Є.М. Борисової та ін. Зокрема, бібліографічні огляди «Моя улюблена професія – культосвітній працівник», «Лицарі театру», «Чудо, ім'я якому книга» користувалися популярністю серед майбутніх фахівців.

З 1963 по 1970 р. Т.С. Раскіна роботу в бібліотеці поєднувала з викладанням на кафедрі бібліографії курсу «Бібліографія літератури по мистецтву». Цей курс не передбачено в навчальних планах інших інститутів СРСР бібліотечного профілю, його викладання вперше було започатковано в Харківському бібліотечному інституті. Т.С. Раскіна розробила тематичний план і програму курсу.

У цей період у країні відбувалася Перша всесоюзна дискусія з теоретичних проблем бібліографії [2; 3; 4], на засіданнях кафедри вирішувалися теоретико-методологічні проблеми дослідження історії української бібліографії,

розмежування теорії бібліографії і бібліографічної діяльності, порушувалося питання розробки теорії галузевої бібліографії тощо. Поряд із викладачами-бібліографознавцями І.І. Корнейчиком, В.Т. Витязковим, Д.Д. Тарамановим, А.С. Іллічовою, І.О. Вовченко, В.Д. Масленниковою, В.А. Каверною Тамара Семенівна брала активну участь у дискусіях кафедри. Перша всесоюзна дискусія мала конкретний результат. У 1970 р. було прийнято державний стандарт «ГОСТ 16448-70. Библиография: Термины и определения», з урахуванням пропозицій учасників всесоюдної дискусії і з того питання, яке стосувалося розмежування бібліографічної діяльності і теорії бібліографії.

Т.С. Раскіну приваблює практична бібліографія, більш цікава «бібліографія в дії». На той час у літературознавстві залишалося недостатньо розробленим питання літературних зв'язків між Україною і Росією. Цю нішу М.О. Габель і запропонувала заповнити Тамарі Семенівні, яку вважала своєю ученицею, колегою і другом. Т.С. Раскіна опублікувала низку критико-бібліографічних оглядів: «Чехов і Україна», «Лермонтов і Україна», «Лермонтов в оцінці українського радянського літературознавства». Останній огляд був високо оцінений бібліографознавцем, неординарною особистістю І.І. Корнейчиком.

У 1970 р. Тамара Семенівна, натхненна ідеєю створення біобібліографічного покажчика праць викладачів інституту, разом із завідувачем кабінету бібліотекознавства О.П. Насоною розпочала напружену, копітку роботу по збору матеріалу. Ініціатором та «ідейним» керівником створення покажчика став бібліографознавець І.І. Корнейчик. Було зібрано бібліографічний масив праць викладачів з 1947 по 1970 рр. (з моменту відновлення Харківського бібліотечного інституту [5]). На жаль, покажчик не був опублікований. І лише зусиллями завідувача кафедри бібліотечних фондів і каталогів доцента Є.П. Тамма, наукового редактора міжвідомчого республіканського збірника «Бібліотекознавство і бібліографія», протягом 1971–1974 рр. на шпальтах було опубліковано окремі розділи покажчика з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства, бібліотечних фондів і каталогів та культосвітньої роботи.

У Т.С. Раскіної перемагає непереборна тяга до живого спілкування з читачами, бажання надавати їм практичну допомогу. Часто методичні консультації, надані нею, переростали в змістовні бесіди, які допомагали викладачам і студентам у виборі тем для наукових досліджень. Можна додати до цього ще й термінові і надтермінові, важливі й архіважливі запити, які надходили від адміністрації та громадських організацій інституту. Високий професіоналізм, обов'язковість, надійність бібліографа Т. Раскіної знають в академії.

Тамара Семенівна – автор 13 друкованих праць, серед яких бібліографічні покажчики, наукові статті, критико-бібліографічні огляди, рецензії. Тільки в 2000-2001 рр. за її участю було видано бібліографічний покажчик «Друковані праці викладачів та співробітників ХДАК 1947-1998 рр.», в якому втілені ідеї І.І. Корнейчика, укладено біобібліографічний покажчик «Друковані

праці ректора ХДАК Василя Миколайовича Шейка». Т.С. Раскіна – один з авторів і редактор збірника «Слово о друге», присвяченого харківському бібліотекареві В.Г. Трамбицькій.

Звичні слова «молодість душі» влучно характеризують Тамару Семенівну. Її колишні колеги по роботі давно змінили спосіб життя, а Тамара Семенівна ось уже 43 роки щодня на своєму робочому місці. Продовжуючи виховувати молоді кадри, вчить їх витонченості думки, копіткому ставленню до бібліографічної роботи, вселяючи віру в перемогу розуму. Її високий професійний обов'язок, вимогливість до себе дивовижно поєднуються з почуттям власної гідності, доброзичливим ставленням до своїх колег.

Учні і колеги низько вклоняються їй, бажають довгого творчого життя, здоров'я, уваги з боку студентів, викладачів – споживачів бібліографічної інформації, всіх, хто її знає та пам'ятає.

Друковані праці Т.С. Раскіної

1. Раскіна Т.С. *Бездумні пригоди* // *Прапор*. – 1957. – № 5. – С. 120 – 122. – *Рец. на кн.: Дольд-Михайлик Ю. І один у полі воїн...*
2. Раскіна Т.С. *Вірші, випробувані часом* // *Соц. Харківщина*. – 1957. – 8 серп. – *Рец. на кн.: Бездомний. Стихи*. – Х., 1956. – 68 с.; *Угаров А. Стихи и песни*. – К.: *Рад. письм.*, 1956. – 98 с.
3. Раскіна Т.С. *Розмова з другом: [Рецензія]* // *Прапор*. – 1958. – № 8. – С. 121 – 122.
4. Раскіна Т.С. *Искренний и верный друг: [А.П. Чехов и Украина]* // *Красное знамя*. – 1960. – 28 янв.
5. Раскіна Т.С. *А.П. Чехов і Україна: (До 100-річчя з дня народж.)* // *Нові книги УРСР*. – 1960. – № 2. – С. 32 – 35.
6. Раскіна Т.С. *Поет-бунтар і Україна: (До 150-річчя з дня народж. М.Ю. Лермонтова)* // *Соц. Харківщина*. – 1964. – 14 жовт.
7. Раскіна Т.С. *М.Ю. Лермонтов і Україна: (Критико-бібліогр. огляд)* // *Бібліотекознавство та бібліогр.: Зб. ст.* – Х., 1965. – [Вип.] 2. – С. 184 – 193.
8. Раскіна Т.С. *М.Ю. Лермонтов в оцінці українського радянського літературознавства: (Критико-бібліогр. огляд)* // *Бібліотекознавство та бібліогр.: Респ. міжвід. наук.-метод. зб.* – Х., 1966. – [Вип.] 3. – С. 115 – 125.
9. *Бібліографічний покажчик друкованих праць викладачів та співробітників Харківського державного інституту культури (1947–1970)* / Уклад.: Т.С. Раскіна, О.П. Насонова // *Бібліотекознавство та бібліогр.: Міжвід. респ. зб. / Харк. держ. ін-т культури*. – Х., 1971 – 1974. – 1971. – Вип. 10. – С. 122 – 124; 1971. – Вип. 11. – С. 178 – 185; 1972. – Вип. 12. – С. 150 – 153; 1972. – Вип. 13. – С. 141 – 149; 1974. – Вип. 14. – С. 151 – 155.
10. *Читачеві про бібліотеку / Харк. держ. ін-т культури*; Уклад.: Т.С. Раскіна, А.Г. Ключко. – Х., 1972. – 8 с.
11. Раскіна Т.С. *Штрихи до портрета М.О. Габель: До 100-річчя з дня народж.* // *Культура України: Зб. ст. / Харк. держ. ін-т культури*. – Х., 1994. – Вип. 2. – С. 143 – 155.
12. *Друковані праці викладачів та співробітників Харківської державної ака-*

демії культури (1947-1998). Ч. 1: Біобібліогр. покажч. / Харк. держ. акад. культури; Уклад.: С.В. Євсєєнко, О.М. Онуфрієва, Т.С. Раскіна та ін.; За ред. І.О. Вовченко, В.К. Удалової, І.М. Фоменка. – Х: ХДАК, 2000. – 398 с.

13. Раскіна Т.С. Вєра Григорьевна Трамбизкая: Вместо предисл. // Слово о друге: Памяти харьк. библиотекаря В.Г. Трамбизкой / Сост. и ред.: И.А. Гольдфельд, Т.С. Раскіна. – Х., 2001. – С. 5 – 10.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Раскіна Т.С. Штрихи до портрета М.О. Габель: До 100-річчя з дня народж. // Культура України: Зб. ст. / Харк. держ. ін-т культури. – Х., 1994. – Вип. 2. – С. 143 – 155.

2. Кориунов О.П. Библиографоведение: Обиций курс: [Учеб. для библ. фак. ин-тов культуры, ун-тов и пед. вузов]. – М.: Кн. палата, 1990. – 231 с.

3. Кориунов О.П. Проблемы классификации советской библиографии: Лекции по курсу «Библиография. Обиций курс». – М.: МГИК, 1979. – 73 с.

4. Книга и книжное дело в Украинской ССР: Сб. док. и материалов, 1941-1984. – К., 1986. – 566 с.

5. О восстановлении государственного библиотечного института в г. Харькове: Постановление Совета Министров от 26 мая 1947 г. // Книга и книжное дело в Украинской ССР: Сб. док. и материалов, 1941-1984. – К., 1986. – С. 68 – 69.

6. Архив Харьковской государственной академии культуры: [Протоколы заседания кафедры библиографии 1968-1971 гг.]. – Оп. 1. – № 652; № 729; № 825; № 858; № 954.

7. Архив Харьковской государственной академии культуры: [Отчеты о работе кафедры библиографии 1968-1971 гг.]. – Оп. 1. – № 672; № 758; № 964.

Надійшла до редколегії 29.04.2002 р.